

■ ■ ■ 2. RÓMA ÉS CARACAS ■ ■ ■

Római tanulmányai idején már nemzetközi kiállításokon is részt vett, realista művészként vált ismertté. Ott-tartózkodása az örök városban és Olaszország más részein döntő befolyást gyakoroltak művészi irányának kialakulására. Olasz földön ismerkedett meg a fiatal művésznemzedék modern törekvéseivel, melyek igen erős hatással voltak rá.

Közben bejárta Európa több országát, 1949-ben pedig Dél-Amerikába hajózik. Erről dr. Pogány Gábornak 1979. május 15-én kelt levelében így ír:

„Ivan Meštrovićnak könnyebbek voltak a fiatal évei, mert ő mögé az egész jugoszláv nemzet állt [...] Mikor én végeztem, a II. világháború romjain kimentem Rómába vándorborttal a kezemben, onnan Venezuelába megérkeztem 12 lírával a zsebemben barátok és nyelvtudás nélkül. Egy caracasi újságból kiböngésztem egy műemlékre kiírt pályázatot. Műterem hiányában egy nagy fa alatt megcsináltam a tervet, s én nyertem meg a pályázatot.”

Tóth Istvánt nemcsak a klasszikus és modern művészet érdekelte, de a primitív kultúra is, ezért behatóan tanulmányozta Mexikóban az azték, Közép-Amerikában a maja, Peruban az inka, Venezuelában pedig az ősi venéz kultúrát is.

1951-ben Venezuelában állapodik meg, elnyeri az állampolgárságot, letelepszik Caracasban, és felépíti a város legmodernebb műtermét, a Los Palos Grandes domboldalán.

„Ott, a székesegyházszerű, nagy, mennyezetes teremben, mely éppen az Avila-hegy felé tárul, dolgozik a Jugoszláviában született, magyar származású venezuelai szobrász, aki fába faragja, vagy agyagba dolgozza műveit” –

tudósít a *Magyar Szó* hasábjain Hegedűs Béla 1963. augusztus 20-án.

A kezdet azonban nagyon nehéz volt. Eleinte ácsmunkát, szobafestést vállalt, hogy fenntarthassa magát. Nemsokára egy darabka földet vásárolt, és farmot alapított, hogy fedezze szükségleteit, a szabadidejét pedig a szobrászatnak áldozta. Többször a szükség arra kényszerítette, hogy kisebb alkotásait vásárokon, sátorban árulja, de erről a kényszer-tevékenységről István nem szívesen beszélt (felesége árulta el, amikor 1964-ben először látogattak haza, Zentára).

A közeli őserdőekben ujjongva fedezte fel a nemes szoboranyagot, az erős kötésű, szépen erezett, színes trópusi fát. Mint azt a levelezéséből megtudtuk, a fa rendkívüli hatással van rá, és boldogsága határtalan, amikor a mahagóniröngköt ácsbakra fekteti, kapcsolóval rögzíti, és vésőjével munkához lát: „Annyi szépség van ebben az anyagban, és végtelen változatosság színben és vonalakban.” A fák erezetét követve kerülnek ki keze alól a szebbnél szebb alkotások.

Felfedezőútjai során a bennszülöttek tárgyaival gazdagította néprajzi gyűjteményét.

Csakhamar a caracasi művészvilág egyik vezető személyisége és legfoglalkoztatottabb szobrásza lesz. Nevét a televízió, hangadó esztéták tanulmányai és újságr riportok fémjelzik. Évente kiállításokat rendez a hivatalos szalonokban és művészeti múzeumokban. Maracaibóban és Barquisimotóban díjakat nyer. 1962. június 3-ától 17-éig Maracaibóban 47 művét állította ki (Patrocinaada por la Creole Petroleum Corporation CBA – Cento De Bellas Artes).

A kiállítás anyagából egy 30 cm magas és 18 cm széles faszobrocscsa Fenyves János szabadkai származású caracasi tiszteletbeli

főkonzul tulajdonában van, aki Tóth Istvánt az ötvenes években jól ismerte, és különleges tehetségnek tartotta.

Tizennégy évi ott-tartózkodása alatt kormány megbízásokat teljesít, és magángyűjtemények számára dolgozik. Művei számos múzeum és galéria állandó kiállításain láthatók Caracasban, Maracaibóban, El Junquitóban és El Palmarban.

Köztéri szobrai Caracason kívül több vidéki nagyobb városban is megtalálhatók. Az akkori kormány pályázatának díjnyerteseként Maracaibo város kapujában áll hatalmas szoborkompozíciója: két, kockából alkotott oszlop előtt egy bronz jaguár. El Palmar fürdőhely főterén áll a *La familia* hófehér kőszoborcsoport, mely az apát, az anyát és vállukon a gyermeküket ábrázolja ősi, természetes meztelenségükben. Caracasban egy háromszintű ház egész oldalát színes dombormű díszíti jelképezve Venezuela természeti adottságait, valamint népeinek foglalkozását.

„Tóth szelíd, kedves ember – írja róla egy venezuelai újságíró –, áthatóan kék szeme felcsillan az alkotás lázában, kutatva a helyes forma után, amellyel kifejezheti életbölcseletét. A művésznek vissza kell sugározni az időket, a korszakot, amelyben él. Nem gondolkozhat ósdi módon, folyvást fejlődnie kell.”

István számos művet alkotott Venezuelában. Legkedvesebb szobrának a *Verano* nevet adta. Ez egy évezredes fából faragott remekmű. Egy asszonyt ábrázol.

José Martin dél-amerikai filmrendező Tóth István művészetéről színes filmet készített, amelyet a Zentai Művésztelepen is bemutattak, amikor 1964 júliusában először hazalátogatott.

Fehér Ferenc 1977. március 27-én a *Magyar Szóban* megjelent cikkében így emlékezik vissza erre az eseményre:

„Tóth Istvánnak, a Los Angelesben élő, zentai származású szobrászművésznek a nevét és művészetét egyre több megbecsüléssel említik abban a környezetben, a hozzánk eljutó baráti hírek, értesülések arra köteleznek, hogy méltóképpen szóljunk róla mi is. [...] Ebből is azt az emlékezetes itthoni találkozást idézem, a megismerkedést másfél évtizeddel ezelőtt, amikor szülővárosának művésztelepén, itthoni festőtársak baráti társaságában azt a filmet néztük, amelyet José Martin dél-amerikai filmrendező készített Tóth István művészetéről, a venezuelai fákbnál felszabadított látomások, az azték és maya művészetnek továbbmentett, ősiességével modern alakzatait. [...]

Akkor, abban a néprajzi igényességgel berendezett, zentai művésztelepi szobában – belgrádi, budapesti, vajdasági művésztársak között – ő szólt legtöbb szigorúsággal saját művészetéről azzal a tökéletességre törekvéssel, ami nélkül nincs előrehaladás az alkotóművészetben. Az emberi mondanivalót és annak még nagyobb hitelességét említette többször is, amit mi ott láttunk művészetének nemzetközi formanyelvében, az emberiség egyetemes, ősi civilizációjába visszanyúló képzetársításokban. [...] Amit számon kért, ezermérföldnyi, őserdős távolságok óriásfainak a képtelensége volt: az itthoni talajban gyökeredző hit, hovatartozás. Annak a filmnek szükségszerű egysíkúsága nem varázsolhatta elénk térbe helyezett műalkotások hiánytalan hatását és kifejezőerejét, de az, amit láthattunk – igaz, nagy művészetet jelzett.”

1962-ben István ellátogatott az Egyesült Államokba, ahol nagy érdeklődést tanúsítottak művei iránt. Tanítani és alkotni is hívták Los Angelesbe, amit ő szívesen el is fogadott.

Tizennégy év után, sikerei tetőpontján elhagyja Venezuelát, hogy az Egyesült Államok egyik legkiválóbb szépművészeti főiskoláján, Los Angelesben, az Isabelle Buckley Collegeben foglaljon katedrát, és képzőművészetet tanítson.

A venezuelai újságok hasábos cikkekben méltatják művészetét és munkáját. Ő maga is fájó szívvel hagyta el új hazáját, amelynek 1951 óta állampolgára volt. Hogy miért is szánta rá magát erre az utazásra, annak az az oka, hogy életének álmát látja megvalósulni, és ez az álom nem más, mint hogy átlántsájon az új nemzedékbe mindazt, amit negyven esztendő fáradhatatlan munkájával és sok szenvedés árán szerzett meg.

